

Prehrana doma in po svetu

POTROŠNJA GLAVNIH ŽIVIL

	1939 1948 1949			Potrošnja po posameznem prebivalcu					
	1939	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	
Žito	kg	204	189,3	194,2	196,8	181,6	187,3	200,1	207
Meso	kg	22,4	19,8	20,1	21,0	19,6	20,6	18,3	18,6
Maščobe	kg	6,9	7,4	7,9	7,3	10,1	8,7	8,8	9,0
Sladkor	kg	4,2	9,5	5,8	7,2	7,7	8,1	8,8	9,0
Krompir	kg	46,0	53,0	83,0	26,3	58,2	38,8	68,0	64,0
Fižol	kg	4,3	7,9	7,9	4,7	6,8	4,2	5,3	7,9
Druga									
zelenjava	kg	47,7	60,3	65,5	32,4	75,7	43,0	88,0	64,0
Sadje	kg	44,8	40,4	28,0	18,5	37,6	20,9	39,0	21,0
Mleko	lit.	141	104,2	109,2	98,5	106,1	92,5	99,0	104
Jajca	kom.	75	42	52	40,0	61	63	44	43

Tabela kaže potrošnja glavnih živil v primerjavi s letom 1949. Iz nje vidimo, da je bila v letu 1954 potrošnja žita, maščob, sladkorja in zelenjave na prebivalca večja, kakor v letu 1939. Potrošnja mesa, mleka, sadja in jajc pa je bila v povojnem obdobju manjša kakor v letu 1939. To je glavna sprememba v strukturi prehrane v primerjavi s predvojnjo.

Če gledamo gibanje potrošnje živil v povojnem obdobju iz leta v leto, tedaj vidimo, da kljub nestabilni proizvodnji, ni bilo večjih sprememb v prehrani prebivalstva. Razlike v potrošnji treh najosnovnejših proizvodov, žita, sladkorja in maščob, so majhne kljub velikemu zmanjšanju proizvodnje v sušnih letih. To pa zato, ker smo s uvozom nadomestili primanjkuje, ki so nastali zaradi suše, tako da je tudi v sušnih letih ostala potrošnja skoraj na istem nivoju. V potrošnji mesa ni bilo večjih sprememb od leta 1948 do danes.

Pri drugih živilih imamo največja nihanja v potrošnji krom-

pirja, fižola in zelenjave, ki so se iz leta v leto manjšala ali večala, kakršen je bil pač pridelek. Isto velja tudi za sadje. Lahko rečemo, da potrošnja sadja in zelenjave še vedno ni zadostna glede na velike možnosti za proizvodnjo. V zadnjih letih občutno težnje upadanja potrošnje mleka in jajc (potrošnja teh proizvodov občutno zaseda za predvojnjo).

Treba je poudariti, da so v povojnem obdobju potrebe po živilih stalne rastle, deloma zaradi splošnega prirastka prebivalstva, deloma pa tudi zaradi spremembe njegove strukture (porast industrijskega prebivalstva). Zato je prehrana v pogojih zaostajanja kmetijske proizvodnje in nekaj sušnih let ob subvencioniranju cen kruha in masti ostala še vedno enostranska. Vendar pa lahko rečemo, da je pri nas prehrana, kar tiče količine kalorij, zadostna. To pa sicer ne velja za njeno strukturo, glede na majhno potrošnje nekaterih kvalitetnejših pridelkov, kar vidimo iz naslednjega sestavka.

KALORIČNA VREDNOST PREHRANE

V letu 1954 je pri nas znašala prehrana okrog 2.700 do 2.800 kalorij na dan na prebivalca. Ta nivo prehrane po količini v glavnem zadostuje in ne zaostaja dosti niti za bolj razvitimi zahodnimi državami, kjer se kalorična vrednost prehrane giblje od približno 2400 do 3000 kalorij. (Glej sliko.) Po svoji sestavi (strukturi) pa prehrana pri nas še vedno ni dobra. Razlog zato je predvsem v preveliki potrošnji žita in nemadostni potrošnji proizvodov živalskega izvora.

Jugoslavija spada med države, ki potrošijo največ žita v Evropi, medtem ko po potrošnji mesa, mleka in jajc precej zaostaja za bolj razvitimi evropskimi državami. V primerjavi s temi državami je pri nas nizka tudi potrošnja sladkorja, zelenjave in sadja, čeprav je po večini občutno porastla. Več kakor dve tretjini kalorij daje pri

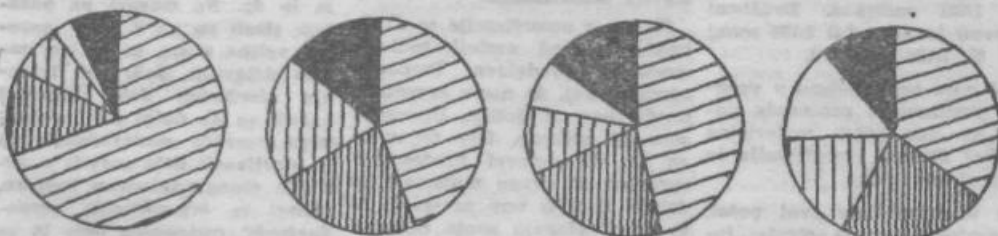
nas žito, medtem ko odpada na meso, jajca in mleko komaj 13 odstotkov, na maščobe 8%, na sladkor 3%, itd. (Glej sliko.) V bolj razvitih evropskih državah pa daje žito komaj okrog ene tretjine do ene polovice kalorij. Posledica take strukture prehrane je pomanjkanje beljakovin živalskega izvora, kar vidimo iz naslednje tabele:

Dnevna količina beljakovin na posameznega prebivalca (v gramih)

	Skupno	Od tega živali	procenta v proc.
Jugoslavija (l. 1953)	84	17	20
Danska	91	50	55
Avstrija	82	40	50
Italija	81	22	27
Francija	97	45	46
Holandija	79	40	51
Grčija	79	20	25

DELEŽ POSAMEZNIH ARTIKLOV V KALORIČNOSTI PREHRANE

JUGOSLAVIJA ZAHODNA NEMČIJA FRANCIJA ITALIJA

ŽITARICE
 MESO, JAJCA IN MLEKO
 MASCOBE
 SLADKOR
 OSTALO

CENA 1000 KALORIJI PRI POSAMEZNIH PROIZVODIH (V DINARJIH)

CRNI STOLPCI PREDSTAVLJAJ O INDEKS, RAČUNAJOČ DA JE PŠENIČNI KRUIH -- 100%

Vzrok za take neugodno strukturo prehrane je predvsem v zaostlosti kmetijske proizvodnje, ki ne daje dovolj kvalitetnih proizvodov, ki bi nadomestili kruh. Zato bo izboljšanje kvalitete prehrane in zmanjšanje potrošnje kruha odvisno v prvi vrsti od povečanja proizvodnje drugih proizvodov, zlasti mesa, mleka, sladkorja, zelenjave in sadja. Razen tega pa je neugodna struktura prehrane v dobrem delu pogojena tudi s dosežanim nerealnim odnosom med cenami posameznih proizvodov. Zaradi nizkih cen kruha in drugih žitnih izdelkov so se namreč potrošniki, zlasti tisti z majhnimi dohodki, orientirali na večjo potrošnjo teh proizvodov. Zato bo na izboljšanje strukture prehrane vplivalo tudi vključevanje cen žita s cenami drugih kmetijskih pridelkov.

Razume se, da je izboljšanje in sprememba strukture prehrane odvisna od nivoja standarda življenja v naši državi. Postopno izboljšanje življenjskega standarda, ki z njim računamo naša nova ekonomska politika, bo ugodno vplivalo tako na splošni nivo prehrane kakor tudi na spremembo njene strukture z večjo potrošnjo kvalitetnejših proizvodov.

KAKO VPLIVAJO CENE NA POTROŠNJO

Kakor odnos med cenami posameznih kmetijskih pridelkov negativno vpliva na strukturo prehrane, nam kaže naslednja slika. Iz nje vidimo, da je vsakih tisoč kalorij, ki jih dobimo iz pšeničnega kruha, okrog 7 krat cenejši kakor, rečemo, 1000 kalorij iz govejega mesa, (in okrog 5 krat cenejši kakor isto toliko kalorij iz svinjskega mesa). Kalorije iz pšenične moke so tudi za več kakor 4 krat cenejše kakor kalorije iz mleka in riža, za 2,5 krat cenejše kakor kalorije iz sladkorja, okrog 2 krat cenejše kot kalorije iz masti in olja itd. Tak odnos cen

vzpodbuja potrošnike k večji in čezmerni potrošnji kruha in krušnih izdelkov, na škodo drugih kvalitetnejših proizvodov, v prvi vrsti proizvodov živalskega porekla.

Razume se, da bi vzdrževanje takega odnosa cen imelo negativne posledice ne samo na strukturo prehrane, to je na njeno spremembo, temveč tudi na same proizvodnje, ker bi demotivirale proizvajalca za setev in gojitev nekaterih kul-

tur, za proizvodnjo itd. Zaradi tega so bili lani in letos popravljeni odnosi cen, to je povečane so bile cene žita in masti. To bo vsekakor pozitivno vplivalo tako na proizvodnjo kakor tudi na spremembo strukture potrošnje v tem smislu, da bodo potrošniki bolj trošili proizvode živalskega porekla, zelenjavo, sadje in podobno, manj pa kruha in žitnih izdelkov, katerih potrošnja je bila čezmerna.

KAKŠNE MOŽNOSTI SO ZA PREORIENTACIJO V PREHRANI

Omenili smo že, da je pri nas struktura prehrane neugodna in da bo treba v bodoče gledati, da se zmanjša potrošnja kruha in poveča potrošnja mesa, mleka in zelenjave itd. Kakšne možnosti so za to preorientacijo, vidimo iz naslednjih podatkov, ki po eni strani kažejo, s katerimi proizvodi bi lahko nadomestili potrošnjo kruha, po drugi strani pa, koliko skladov

bi bilo treba zgotoviti v ta namen.

Če bi se potrošnja kruha zmanjšala za 10 kilogramov na leto na prebivalca, bi to pomenilo zmanjšanje kalorične vrednosti prehrane za okrog 23.600 kalorij (na prebivalca). To zmanjšanje 10 kilogramov kruha bi lahko nadomestili s povečanjem potrošnje kateregakoli spodaj navedenih proizvodov:

Proizvod	Količina proizvoda, ki nadomestuje 10 kilogramov kruha	Potrebni novi skladi hrane (za 1 leto)	% od proizvodnje (v letu 1953)
Krompir	12 kg	550.000 ton	27
Riž	6,5 kg	113.000 ton	1100
Goveje meso	9,5 kg	166.000 ton	156
Svinjsko meso	9,5 kg	104.000 ton	61
Svinjska mast	2,9 kg	51.000 ton	50
Sladkor	6 kg	105.000 ton	62
Mleko	38 lit.	670.000.000 lit.	40

Razume se, da zmanjšanje potrošnje kruha ne bi mogli nadomestiti same z enim od omenjenih proizvodov (niti bi za toliko mogli povečati njihovo proizvodnjo), temveč bi to lahko dosegli samo s povečano potrošnjo večjega števila artiklov.

Če postavimo, da 10 kg kruha nadomestimo z raznovrstno hrano, upoštevajoč predvsem povečanje potrošnje zelenjave, sadja in mleka, tedaj bi morali za zamenjavo 10 kg kruha prekrbeti:

Proizvod	Letno povečanje potrošnje na prebivalca	Potrebno povečanje sklada prehrane	% od proizvodnje v l. 1953
Krompir	10 kg	125.000 ton	9
Sadje	5 kg	87.000 ton	8
Mleko	5 lit.	87.000.000 lit.	5
Riž	1 kg	17.500 ton	170
Sladkor	1 kg	17.500 ton	12
Meso	1 kg	17.500 ton	5
Maščobe	0,5 kg	9.000 ton	8

Iz vsega tega vidimo, da takih skladov prehrane ne moremo zgotoviti v kratkem roku. Sprememba strukture prehrane bo odvisna v prvi vrsti od proizvodnje. Z večjo orientacijo na proizvodnjo sladkorne pese, otljnih kultur, zelenjave in sadja bi lahko zagotovili hitrejšo povečanje potrošnje teh proizvodov in zmanjšanje potrošnje žita. Z nadaljnjim pospeševanjem živinoreje bi razen tega s po-

večano proizvodnjo mesa, mleka, jajc itd., lahko še bolj popravili razmerje med kalorijski rastlinskega in živalskega porekla. No, treba je upoštevati, da je za občutnejšo spremembo strukture prehrane treba storiti ukrepe za pospešitev kmetijske proizvodnje in jo tako usmeriti, da bo zagotovila racionalno strukturo prehrane vsega prebivalstva.